

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА ИЗВЪНРЕДНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

3. заседание

Понеделникъ, 23 септемврий 1940 г.

(Открито въ 17 ч. 40 м.)

Председателствували: председателътъ Никола Логофетовъ и подпредседателътъ Никола Захариевъ.

Секретари: Александъръ Загоровъ и Ангелъ Вълчевъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.	Брой
Съобщения:		
Отпуски	51	
Питане	51	
Телеграма отъ Негово Величество Царя, съ която благодарни на отправения отъ председателя на Народното събрание приветствия по случай именния денъ на Нейно Царско Височество Княгиня Мария Луиза	51	
По дневния редъ:		
Законопроектъ за допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на държавата за 1940 бюджетна година въ размѣръ на 930.470.000 л. (Второ четене)	51	
Говорили: А. Стояновъ	51	
Н. Мушановъ	62	
З. Клявковъ	61	
Предложение (устно) отъ народния представителъ Запрянъ Клявковъ да бъдатъ отпечатани въ 200.000 экземпляра и речитъ на м-ръ-председателя		
и на председателя на Народното събрание, произнесени по предложението за одобрение договора въ гр. Крайова, и речта на м-ра на финансите, произнесена по първото четене на законопроекта за допълнителенъ бюджетенъ кредитъ отъ 930.470.000 л. (Приемане)		61
Писмо отъ Негово Величество Царя, съ което упълномощава м-ръ-председателя Б. Филовъ да закрие, отъ Негово име, първата извънредна сесия на XXV-го обикновено Народно събрание (Прочитане отъ м-ръ-председателя Б. Филовъ)		62
Благодарности: 1) отъ министър-председателя къмъ народните представители за подкрепата, която сѣ дали на правителството презъ тази сесия		62
2) отъ председателя на Народното събрание Н. Логофетовъ къмъ народните представители за единодушното, проявено по голѣмия националенъ въпросъ — освобождението на Добруджа		62

Председателствувашъ Никола Захариевъ: (Звъни) при-
сѣдствуватъ нужното число народни представители. Обя-
вявамъ заседанието за открито.

(Отсѣдствуватъ народните представители: Иванъ Ба-
тембергски, Лазаръ Поповъ, Маринъ Тютюнджиевъ, д-ръ
Никола Минковъ и Спасъ Мариновъ)

Председателството е разрешило отпущъ на следните
г-да народни представители:

Маринъ Тютюнджиевъ — 1 день;
Рашко Атанасовъ — 1 день, и
Спасъ Мариновъ — 1 день.

Постъпило е питане отъ народния представителъ г-нъ
д-ръ Любенъ Дюгмеджиевъ до г-на председателя на На-
родното събрание и г-на министър-председателя относно
нареждане списъка на ораторитъ въ онзи денъ на засе-
дание.

Постъпило е питане отъ народните представители Ав-
рамъ Гачевъ и Атанасъ Д. Кждревъ до г-на министра на
вътрешнитъ работи и народното здраве относно действи-
ята на административните власти спрямо нѣкои членове на чи-
талище „Княгиня Мария Луиза“ въ Варна.

Г-да народни представители! По поводъ телеграмата на
председателя на Народното събрание до Негово Величество
Царя по случай именния денъ на Нейно Царско Височество
Княгиня Мария Луиза, Негово Величество Царятъ е благо-
волил да отговори съ следната телеграма: (Чете. Всички
ставатъ прави)

„Никола Логофетовъ, председателъ на Народното събра-
ние. Царината и Азъ благодаримъ най-сърдечно Вамъ и на
народните представители за изказанитъ на празника на
дъщеря ни хубави приветствия, които ни особено зарад-
ваха на историческия за българския народъ день. Царятъ.“
(Попълнителни аплодисманти)

Пристъпваме къмъ дневния редъ

Второ четене на законопроекта за допълнителенъ бю-
джетенъ кредитъ по бюджета на държавата за 1940 бю-
джетна година въ размѣръ на 930.470.000 л.

Има думата г-нъ докладчикътъ.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на дър-
жавата за 1940 бюджетна година въ размѣръ на 930.470.000 л.

Чл. 1. Разрешава се допълнителенъ бюджетенъ кре-
дитъ по бюджета на държавата за 1940 бюджетна година
въ размѣръ на 930.470.000 л., който се разпредѣля съгласно
съ приложената подробна таблица.“

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Има думата
народниятъ представителъ г-нъ Ангелъ Стояновъ.

Ангелъ Стояновъ: (Отъ трибуната) Г-да народни пред-
ставители! Въ връзка съ законопроекта за допълнителенъ бю-
джетенъ кредитъ, който разглеждаме, искамъ да по-
вдигна нѣколко въпроси, за да се отбележатъ въ дневни-
цитъ на Народното събрание и казаното тукъ нека да се
отекне и отъкъдъ Дунава въ нашата северна сѣселка.

Политическата амнистия, за която се говори въ прие-
тата съ акламации отъ насъ спогодба въ Крайова, има
положителни сведения, че не се прилага въ Румъния по от-
ношение на всички българи, които тя застъпа.

Предполагамъ, че това не се дължи на зла воля или на
нареждане на централната властъ на Румъния, а на преста-
вяване отъ страна на нѣкои прокурори или директори на за-
твори. И затова моля г-на министра на външните работи да
бже така добъръ да направи постъпки предъ румънското
правителство, тия наши българи, които стоятъ още въ за-
творитъ, да бъдатъ освободени колкото се може по-скоро.

За да не бѣда голословенъ, ще ви прочита нѣколко имена, дадени ми отъ двама българи отъ Силистра, които преди нѣколко дни напустнаха затвора въ Дофтана. Василъ Калчевъ и Борисъ Коджабашевъ, осѣдени — първиятъ на 18, а вториятъ на 15 години затворъ за политическо престѣпление и сега освободени възъ основа на спогодбата, сключена въ Крайова. Обаче въ поменатия затворъ сега сѣ останали да лежатъ още следниятъ лица:

Димитъръ Ганевъ Върбановъ, осѣденъ на 10 години и 6 месеца отъ военния съдъ на I армейски корпусъ, сѣ съдебно решение отъ 7 юлий 1936 г., за престѣпление, предвидено въ членове 11, 28 и 31 отъ закона за държавната сигурност на Румъния. Поименуваниятъ Димитъръ Ганевъ лежи вече тамъ нѣколко години. Наказанието му изтича на 23 май 1947 г. Считамъ, че при тая радостъ, която е обладала цѣлия български народъ, не може единъ синъ на Добруджа, когото единъ международенъ актъ освобождава отъ затвора, да продължава да стои още въ Дофтана.

Никола Райчевъ Господиновъ, родомъ отъ с. Казлъджиклий, осѣденъ за нелегално минаване на границата, битъ немилостиво, счупена му е едната рѣка и краката, лежи още въ затвора.

Димитъръ Стойчевъ, отъ едно балчишко село, осѣденъ на 8 години по поменатитъ членове на румънския законъ. Има да лежи още 4 години. И много още наши братя добруджанци лежатъ сега въ други затвори.

Моля да се направятъ най-енергични постѣпки, за да бѣдатъ тѣ освободени.

Втори въпросъ. Въ спогодбата отъ Крайова е казано, че отъ глобалната сума 450.000.000 л. ще се спаднатъ всички констатирани материални щети. Но, г-да народни представители, има нанесени физически щети. Въ Добруджа паднаха простреляни безъ съдъ много невинни българи. Вие знаете, че въ Бѣлица паднаха простреляни повече отъ 30 души, въ Старо-село — други и т. н. Наследницитъ на тия българи трѣбва да получатъ инвалидни пенсии. И смѣтамъ, че нашето правителство има повелителенъ дългъ да нареди, щото отъ глобалната сума, за която е речъ, да се спаднатъ и инвалиднитъ пенсии за наследницитъ на тия, които умрѣха тамъ въ името на българщината, защитавайки българското име и българската честъ.

Г-да народни представители! Договорътъ бѣ сключенъ на 7 септемврий 1940 г. въ Крайова. Румънската държава и нейнитъ органи знаеха, че отстъпена территория вече принадлежи на България. Най-после нека направимъ една конция и да кажемъ, че тая спогодба се ратифицира на 14 септемврий и оттогава тя влиза въ сила. Имамъ положителни сведения, че и следъ тия две дати реквизицията усилено продължава въ Добруджа. Споредъ мене, ако салдата трѣбва да се заличатъ въ полза на Румъния и въ наша полза, реквизициитъ, които сѣ направени следъ 7 септемврий, респективно следъ 14 септемврий, трѣбва да бѣдатъ платени отъ румънската държава.

Г-да народни представители! Единъ още въпросъ и свършвамъ.

Следъ 7 септемврий и следъ 14 септемврий — датата на която се ратифицира тоя договоръ — румънскитъ военни и граждански власти изсѣкоха горитъ на Добруджа — въковни гори изсѣкоха — натовариха дървата на вагони и ги изнесоха въ румънската държава. Смѣтамъ, че трѣбва и това да се констатира и да не се спада отъ салдата на спогодбата, а да се заплати отдѣлно отъ румънската държава.

Г-да народни представители! Реквизицията въ Добруджа се прави по единъ много несправедливъ начинъ. Крина фасулъ, ако е струвала 90 или 100 л., била е оценявана по 20 л. Нѣкъде сѣ издавани реквизиционни формални квитанции — другале не сѣ издавани такива. Смѣтамъ, че централната смѣсна комисиия, която се намира въ Букурещъ, ще издири всички случаи на неиздадени квитанции и ще нареди да не се плаща стойността, както е означена въ издаденитъ квитанции, а ще се направятъ проверки на ценитъ въ момента, когато сѣ реквизириани предметитъ, за да се плати на българитъ въ Добруджа действителната стойност на иззетото.

Добруджа днесъ се намира въ ницета. Всичката храна на трудолюбивия добруджанецъ е пренесена отвъдъ Дунава. Единъ отъ залозитъ за приятелството ни въ бѣдеще сѣ нашата северна съседка е и лоялното, почтеното изпълнение на материалнитъ задължения по спогодбата въ Крайова; да не пострада нито единъ добруджанецъ отъ реквизицията, която е била извършена по такъвъ нередовенъ начинъ.

Това искахъ да кажа. (Ржкоплѣскания)

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Никола Мушановъ.

Никола Мушановъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Азъ взимамъ думата по чл. I отъ законопроектъ, който ни е представенъ, но нѣма да се занимавамъ въ подробности съ текста на този законопроектъ. Взехъ думата въ сегашнитъ тревожни и радостни въ сѣщото време дни, за да кажа мнението си по други въпроси, които сѣ въ връзка съ политиката, която е водена отъ насъ; да дамъ едно скромно мнение по въпроситъ които се развиватъ тукъ, и особено по разбиранията, които се изнасятъ по въпроси за нашата бѣдеща политика.

Азъ сподѣлямъ съ васъ, както съ цѣлия български народъ, голѣмата радостъ. И днесъ още чувамъ гласа на войнишката трѣба, що огласява крайинитъ на Добруджа, огласява и всички кѣтища, де българи живѣятъ. Гласътъ на тая трѣба, макаръ да е войнишка, не е зовъ за атака, не е зовъ за война, за борба, но е зовъ за миръ, за редъ и за добри отношения съ една съседна намъ държава, която нѣкога бѣше приятелка, а напоследъкъ, много години, бѣше въ реда на нашитъ неприятели. По тия мѣста, гдето нѣкогажъ кръвъ се лѣ, гдето героичната българска войска се би и отбеляза славни страници, като Тутраканъ, Добричъ, Кочмаръ, по тия мѣста, гдето стърчатъ още кръстове, които напомнятъ славнитъ победи въ миналото, днесъ настѣпва гордо сѣщата българска войска, но съ трѣба, която зове за миръ.

Съмъ единъ отъ по-старитъ политици, живѣлъ въ времната на първата война и преживѣлъ злощастнитъ резултати на една политика. Днесъ виждамъ щастливитъ резултати отъ една друга политика и казвамъ си: все има нѣщо друго, освенъ фаталността, въ сѣдбинитъ на единъ народъ. Единъ народъ може да се напѣти въ пѣтъ съ резултати добри или въ пѣтъ съ резултати лоши, нежелани. Можахме да се гордѣмъ съ славата на нашитъ войници и воини, които се биха славно и оросиха съ кръвъ тая земя, но тя попадна въ робство, а днесъ се гордѣмъ съ сѣщата тая войска, която въ резултатъ на една политика настѣпва въ освободена сграна, изпълнявайки своя дългъ, като съ трѣба зове сѣта за миръ.

Г-да народни представители! Азъ имамъ сѣдбата, като министъръ на вътрешнитъ работи въ 1918 г., м. ноемврий, да напустна последенъ тия земи, които днесъ ни се връщатъ. Азъ трѣгнахъ отъ Каварна за Балчикъ. Варна, Добричъ, Куртъ-бунаръ, Силистра, Тутраканъ до Русе. И днесъ предъ мене сѣ живи споменитъ на ужаса, който бѣше обхваналъ населението, обитаващо този край, отъ уплахата, отъ безпокойствието, че иде, наближава денътъ, когато то ще попадне подъ чуждо владичество. Тия тѣжни дни си ги спомнямъ днесъ и ги съпоставямъ съ радостта, която обладава всички българи. Не искамъ да се поставя въ изключението, че по-много се радвамъ отъ васъ, но ми се чини, че споменътъ отъ тѣжнитъ дни, които съмъ преживѣлъ, и контрастътъ съ щастливитъ дни, които живѣмъ сега, ми правятъ радостта по-интензивна, отколкото на всички други.

Казахъ, че ние живѣмъ днесъ щастливи дни. Напѣвамъ се, че ще живѣмъ още щастливи и радостни дни. Но, г-да народни представители, въ вихъра на радостта много неправди се забравятъ, въ вихъра на радостта много надежди, може би илюзорни, се създаватъ. Ще се изживѣятъ радостнитъ дни и ще настѣпи пакъ обикновениятъ животъ съ своитъ грижи и съ своитъ тежески, и ние, народнитъ представители, които сме имали сѣдбата да живѣмъ въ тия дни, утре отново ще трѣбва да се загрижимъ за всички проблеми, които животътъ слага за разрешение отъ българската политика.

За да можемъ да спечелимъ и малко поука отъ миналото и да можемъ по-добре да се подготвимъ за бѣдещето, азъ искамъ тукъ да се спра бѣгло върху малко история.

България, както и съюзницитъ отъ миналата война, бѣхме тежко наказани. На насъ наложиха Ньойския договоръ, а на другитъ ни съюзници наложиха Версайския и Трианонския договори. Ние бѣхме класирани между победенитъ и ни отредиха сѣдбата на победени. Въмѣсто идеала, който гонѣхме, да обединимъ племето си, ние доживѣхме злочастна сѣдба: откъснаха отъ отечеството ни скъпи за насъ покрайнини. България се примири. Тя носи тежкия си кръстъ, както малко народи сѣ го носили. Жестоки задължения и бѣха наложени. Тя изпълни всички финансови задължения, търпѣ и мъченически понасяше всички неправди. Тя търпѣ, чакайки, обаче, винаги деня, въ който ще може правдата да възтържествува. Въ търпението и се криеше винаги една надежда. Никогажъ надеждата не ни изостави, че ще дойдатъ дни, въ които ще празнуваме, както днесъ. Никога! Въ началото всички мѣлчихме. Но правдата, колкото и да отричатъ значението и въ международнитъ отношения и считатъ, че само силата е, която има решаващо значение, неминуемо, макаръ и бавно, тържествува. И кол-

кото по-жестоки сж договоритѣ за мирѣ, толкова тѣ сж по-малотрайни. Правдата ги руши.

И действително, въ разстояние само на 22 години можаша да се унищожатъ диктатитѣ, които бѣха наложени следъ голѣмата свѣтвна война отъ победителитѣ. Прикрито или явно, въ съзнанието на народитѣ, правдата вършеше своето дѣло. Тя ваеше нови свѣсти докаго единъ день видѣхме, че въ съзнанието на самитѣ победители започна да се явява съмнение въ правотата на тѣхнитѣ диктати. Още въ 1931/1932 г. почна да се руши Версайлскиятъ договоръ. Изпраздни се Ренания. Следъ това се разреши Саарскиятъ въпросъ. По-после дойде въпросътъ за репарациитѣ. И тѣ се унищожиха. И дойде денътъ, когаго се засили единъ отъ нашитѣ съюзници — Германия, за да може да полага вече въпроситѣ за ревизия на договоритѣ.

Ревизия на договоритѣ! Ние винаги сме поддържали ревизия на договоритѣ. И азъ искамъ особено на тая мисль да обърна вашето внимание, защото ще ми послужи по-нататѣкъ за моето заключение. Ние трѣбва да имаме съзнание за политиката, която сме водили винаги. Нашата политика винаги е била ревизионистична. Съобразно съ условията на международния животъ, повече сме мълчали, но нѣкога сме повдигали гласъ. Когато договоритѣ почнаха да се рушатъ, облагодетелствуванитѣ отъ договоритѣ, предъ тая заплаха, почнаха да създаватъ групировки за запазване на стария редъ. Създаде се Малкото съглашение, следъ това — Балканското споразумение. По това последното ние казахме нашата дума.

Балканското споразумение бѣше нова креция, насочена само срещу България. Всички държави около насъ, понеже всички сж длъжници къмъ насъ, иматъ солидаренъ интересъ да защищаватъ една обща кауза въ тѣхна полза. Тѣ създадоха Балканското споразумение съ тая целъ. Азъ си спомнямъ, г-да народни представители, мѣнотитѣ, които изживѣхме. И трѣбва да се върне човѣкъ малко назадъ, презъ онзи периодъ, когаго Балканското споразумение бѣше въ своя възходъ, когаго нашитѣ съседи, групирани въ пакта, се смѣтаха единствената сила въ Европа и третираха въпроситѣ съ надменностъ. Никой отъ тѣхъ не искаше да покаже ни най-малката наклонностъ за ревизия на договоритѣ. Когато се повдигаше въпросъ за ревизия на договоритѣ, всички настрѣхваха. Считаха ни дори за народъ, неспособенъ да живѣе въ миръ на Балканитѣ. Ние бѣхме подъ грозенъ тормозъ. Силитѣ победители искаха да ни вкаратъ въ Балканското споразумение, да се уредятъ всички спорни въпроси на Балканитѣ, като потвърдимъ балканското статукво. Формулата бѣше, че съществуващитѣ граници си оставатъ задължителни и всички които участвуватъ въ Балканското споразумение, се задължаватъ да си ги гарантиратъ взаимно.

Това бѣше въ интересъ на държавитѣ, които основаха Балканското споразумение, но всѣки разбираше, че това не можеше да бѣде въ интересъ на българската държава. Въ този моментъ ние устояхме. Ние отказахме да влѣземъ въ Балканския пактъ. И този моментъ бѣше, както каза и г-нъ министър-председателъ, единъ реаленъ изразъ още на нашата ревизионистична политика. Ние чакахме деня на ревизията. Самитѣ диктати на победителитѣ ни дадоха чл. 19 отъ пакта на Обществото на народитѣ. Този членъ ни даваше надежда и търпение да чакаме деня, въ който ще може тия договори да се ревизиратъ.

Въ чл. 19 отъ пакта на Обществото на народитѣ се казва, че ако ли се създадатъ такива условия и обстоятелства, които сж отъ естество да застрашатъ мира, тогава подписавшиятъ може да измѣнятъ клаузитѣ, за да гарантиратъ мира и спокойствието на Европа. Аргументъ солиденъ и здравъ за насъ, победенитѣ, да вземемъ акте отъ самия пактъ на победителитѣ, за да можемъ да поддържаме политиката на ревизионизма. И макаръ да се смѣташе отъ тогавашния румѣнски министъръ Титулеску — който навремето мислѣ ..., че командува не само политиката на Балканитѣ, но и на Европа — че това е една илюзия, все пакъ този чл. 19 си остана като една отъ здравитѣ опори на българската политика. И фактитѣ доказаха, че ревизията е действителностъ.

Вие ще си спомните, г-да народни представители, че въ Мюнхенъ се събраха представителитѣ на четиритѣ велики държави по уреждане положението на судетскитѣ нѣмци. Английскиятъ представителъ Чембърлейнъ се силаеше на той чл. 19 отъ пакта, за да разреши по миренъ начинъ въпроса за Судетитѣ. Въ него моментъ новъ лѣчъ отъ надежда се яви за насъ — че постановлението на чл. 19 не е една илюзия, а, напротивъ, срѣдство за миръ. Че когаго трѣбва да избѣгнатъ конфликта въ Европа, даже победителитѣ се позоваха на чл. 19. Както казахъ, за насъ бѣше единъ лѣчъ отъ надежда. Азъ си спомнямъ, че въ телеграмата, която въ онова време дадохме — сегашниятъ мини-

стъръ-председателъ г-нъ Филозъ, като председател на Академията на наукитѣ, подписа тази телеграма заедно съ ректора на Университета г-нъ Станишевъ и съ върховния представител на нашата църква, Негово Високопреосвещенство митрополитъ Неофитъ — изказахме благодарностъ на четирмата представители на великитѣ държави, задето спорътъ се реши по миренъ начинъ, и ги помолихме да обърнатъ погледи и къмъ неправдитѣ у насъ, на Балканитѣ. Но сѣдено било, вмѣсто свѣтътъ да може да се радва, че по този миренъ начинъ може да се разрешаватъ въпроситѣ и въ бъдеще, да дойде войната, и свѣтътъ да потне въ кръвъ и разорение.

Каква бѣше българската външна политика? Отъ всичко изложено явствува, че българската външна политика бѣше ревизионистична. И следъ като се обяви войната, тя си остана такава. Българската външна политика бѣше нѣкакси предопредѣлена отъ сѣдбата на нашата държава. Отношенията ни спрямо участващитѣ въ войната бѣха сжщо предопредѣлени отъ нашитѣ интереси. По силата на нѣщата ние винаги сме правили политика, така да кажа, на Осъта, политика ревизионистична. Отказването ни да влѣземъ въ Балканския пактъ бѣше политика ревизионистична въ полза на ония, които като насъ преследваха измѣнението на териториалния режимъ въ Европа. Ние трѣбва да не забравяме фактитѣ, които ви соча, за да можемъ да опредѣлимъ каква политика сме водили и да извадимъ заключение каква трѣбва да водимъ. Наистина една отъ държавитѣ на Осъта, Италия, въ миналата война бѣше на страната на противницѣтъ, обаче, поради своитѣ интереси и отъ гледна точка на справедливостта, тя се присѣдини къмъ Осъта. И политиката на Осъта, на дветѣ велики държави Германия и Италия, се напѣти въ пѣтя еа ревизионизма, пактъ, който следвахме и ние, и Унгария, четиритѣ държави, които имаха интересъ отъ промѣната на статуквото въ Европа.

Когато се обяви войната, по общо съгласие на всички български фактори, обявихме въ България неутралитетъ. Това бѣше продължение на сжщата политика. Тази политика не противоречеше на политиката на Осъта. За тази политика ние имаме одобрението на Осъта, при страховетѣ, че ние можемъ въ тоя моментъ да минемъ въ другия лагеръ — на Съгласението. България си остана на здравата позиция на неутралитетъ спрямо воюващитѣ. Когато по-късно даже се претендираше, че може би съгласеницитѣ ще искатъ чрезъ стопанска война да уязвятъ Осъта, ние си останахме на позицията, че България си има стопански връзки съ Берлинъ и си продължихме политиката на неутралитетъ спрямо воюващитѣ страни. Тази политика се продължи въ Залцбургъ. Въ Залцбургъ политиката на Осъта бѣ сжщо политика за миръ. И главниятъ мотивъ на двамата видни водачи на държавитѣ отъ Осъта да повикатъ балканскитѣ държавници, бѣ, собствено, запазването на мира на Балканитѣ. Когато започна да се руши цѣлостта на румѣнската държава — следъ като Русия си взема Бесарабия — тогава вече се роди първата опасностъ отъ затруднения или спетни на Балканитѣ.

Въ времето, когаго съществувахе Балканскиятъ пактъ, Русия не вземаше участие въ европейската политика. Въ него време политиката на Литвиновъ бѣше политика на запазване статуквото, противъ всѣкакъвъ ревизионизъмъ. И азъ ще ви спомня, че дефиницията за нападателя, която се усвои отъ съгласеницитѣ и нашитѣ противници въ Лондонъ, бѣ редакция на г-нъ Литвиновъ. Ние отказахме да приемемъ тази дефиниция. Азъ казахъ, че ще приемемъ онова опредѣление, което се даде отъ Обществото на народитѣ. По онова време Русия мируваше и не вземаше участие.

Но тя склочи съгласението съ Германия и можа да реализира своитѣ законни и справедливи, бихъ казалъ, аспирации, защото си вземѣ онова, което и откъснаха по договоритѣ. Дойде редъ да си вземе Бесарабия отъ Румѣния; повдигнаха се въпроси актуални за Балканитѣ; тогава започна кипежъ въ Унгария и България, дветѣ страни, които имаха да взематъ отъ Румѣния. Въ Залцбургъ се извикаха румѣнскитѣ държавници отъ представителитѣ на дветѣ велики държави Германия и Италия, за да се гарантира мирътъ на Балканитѣ. Това, г-да, бѣше мотивътъ на срещата въ Залцбургъ, той е явенъ, той се знаеше. Следователно, държавитѣ отъ Осъта имаха нужда и иматъ нужда отъ миръ на Балканитѣ; тѣ се страхуваха да не разбъркаме този миръ, което би ползувало тѣхнитѣ противници. Мирътъ, следователно, нашиятъ неутралитетъ, гарантираше политиката въ Залцбургъ.

Простете ми, че отнехъ нѣколко минути отъ вашето време, защото искахъ да се разбератъ нѣкои въпроси. Нека си го кажа откровенно: ако има нѣщо, което ме вълнува днесъ, то е да си кажа мнението по това, което е станало, но по-важното — да си дамъ мнението по онова, което има

да става. Мене ми направиха особено впечатление речитъ на нѣкои господа оратори оня денъ. Въ дни, когато се радваме всички, че една политика на миръ можа да даде благодатни резултати за страната, явяватъ се сега гласове, че е напълно моментътъ, когато ние трѣбва да скъсваме съ тая политика да напуснемъ неутралитета си, да се приобщимъ къмъ Осьта въ съюзъ, защото победата въ утрешния денъ е тамъ, и ние не трѣбва да пропуснемъ момента да бъдемъ съ победителитъ.

Г-да народни представители! Азъ ви изложихъ фактитъ; тѣ говорятъ, че ние сме били тамъ. Ние досега сме били съ тази политика, съ интереситъ на българската държава. И днесъ, когато всички искатъ миръ, и самитъ сили на Осьта искатъ миръ, и ние се радваме отъ тържеството на една мирна политика — вземането на Добруджа — у насъ се налитатъ гласове, че е дошло време, когато трѣбва да се присъединимъ къмъ Осьта; да не пропуснемъ дванайсетия чашъ да се качимъ на трена, да гледаме на бъдещето по-зорко, по-ясно, да измѣнимъ нашата политика. Това е единъ въпросъ, по който трѣбва сериозно да се замислимъ.

Г-да народни представители! Азъ взехъ думата, за да кажа скромното си мнение. Писатъ съмъ и говорилъ съмъ, че ако има нѣщо добро въ нашата страдална страна, то е, че можахме да усвоимъ една външна политика единна. И азъ не може да бъда иначе за хора, които сериозно сѣ предани къмъ интереситъ на своята държава. Борбитъ на флотовъ и флотовъ въ миналото коштуваха много на нашата страна и дошло е време горчивиятъ опитъ на миналото да ни накара да си опрѣдѣлимъ една политика единна за всички българи. Ние можемъ да сме въ разногласие по много въпроси отъ вътрешната политика, но по въпроситъ отъ външната политика трѣбва да бъдемъ единни. Въ историческитъ моменти, които преживяваме — които не се повтарятъ често — трѣбва да разберемъ, че такава именно външна политика трѣбва да водимъ.

Обаче отъ онова разноречие, което констатирахъ онзи денъ тукъ, виждамъ, че ние, въпреки че говоримъ за единение по външната политика, сме въ разединение. А въ тѣзи тежки дни не само за държавнитъ на Балканитъ, но дори за голѣмитъ държави въ Европа, когато континентъ се изправя срещу континентъ, когато цѣлиятъ свѣтъ гори, ние трѣбва да опрѣдѣлимъ каква политика трѣбва да водимъ. И ако действително условията на живота тѣй сѣ промѣнили, ако тази политика, която сме водили до днесъ, е опасна за нашитъ интереси, да се стреснемъ и да подиримъ каква трѣбва да бѣде нашата политика въ утрешния денъ. По-добра ли е оная, която ни се препорѣчва да усвоимъ, за да не съберкаме или да не останемъ назадъ?

Отъ всички въпроси, които се дебатиратъ онзи денъ тукъ, азъ смѣтамъ, че този е най-голѣмиятъ. Едно чувство, породено пакъ отъ резултатитъ на миналото, ми подсказва, че въ трагичнитъ дни, които живѣемъ ние и свѣтътъ, трѣбва да не бъдемъ глупци, а да бъдемъ умни. За менъ, както казахъ, днесъ не съществуватъ партийни и доктринерни въпроси, не ме интересува вътрешното устройство на държавитъ, дали ще бѣде по теркъ социалистически, или по другъ нѣкой теркъ. Една Русия се съедини съ Германия предвидъ на своитъ държавни интереси, а не предвидъ на идеологията си която е различна. Всѣка държава си опрѣдѣля политика, каквато иска, и режимъ, какъвто иска — това е нейна работа. Че гледището на нѣкои за социалния редъ, за социалната правда и за политиката били различни отъ моитъ, днесъ това не ме интересува. България днесъ нѣма да се бори, за да налага нѣкому режимъ такъвъ или иначе. И за нашето устройство не днесъ е въпросъ за борби. Ще имаме време тия въпроси да ги разрешаваме вътрешно. Днесъ има въпросъ държавенъ, който стои надъ насъ, надъ нашитъ личности, надъ нашитъ партийни разбираня, надъ нашитъ доктринерски възгледи. Днесъ имаме да построимъ сградата на нашата държава и да не пропуснемъ момента, за да не бъдемъ склени отъ бъдещето, че не сме могли да оставимъ една солидна държавна сграда на поколенията, които илатъ. Затуй трѣбва да се абстрахираме отъ всички тежнениа на партийнитъ гледища и да се обединимъ всички около истинскитъ интереси на българската държава и да бъдемъ единни не на приказки, а съ духъ, съ воля, да бъдемъ единни, за да достигнемъ ония резултати, които ще опрѣдѣлимъ като целъ на българската политика.

Г-да! Отъ нѣколко дни ние манифестираме признателностъ. Признателността е една добродетель. Тя не е много българска гражданска добродетель. Ние, въобще, признателностъ въ нашия вътрешенъ животъ не практикуваме, но сме длъжни да практикуваме признателностъ къмъ всички ония, които ни помагатъ и милѣятъ за насъ. И азъ не намерихъ въ България хора, съ каквито щатъ да сѣ убеждения, които да не изказватъ признателностъ къмъ двѣтъ го-

лѣми нации и къмъ тѣхнитъ видни държавници, които днесъ помагатъ на България да може да получи правда. Виждамъ, че въпреки всички различия въ политическитъ и други схващания, нѣма българинъ, който да не отдаде почитъ къмъ двѣтъ нации, Германия и Италия, и къмъ тѣхнитъ водачи, Хитлеръ и Мусолини, които въ тия трудни минути помагатъ на България.

Г-да народни представители! Но не мога да си обясня защо се зловиди на нѣкои българи, че проявяваме признателностъ и благодарностъ и къмъ други, които ни сърадваватъ за Добруджа. Азъ чувствавамъ една национална гордостъ, когато виждамъ, че противникитъ ни, ония, що ни наложиха най-тежкия договоръ, днесъ признаватъ, че сѣ сгрѣшили и днесъ сами тѣ осъждаатъ своето дѣло — да приемемъ, даже не искрено, може би съ политическа целъ. Съ каквито и да сѣ цели, азъ искамъ да констатирамъ днесъ, че велики мъже казватъ предъ народитъ си, че сѣ сгрѣшили, че оная политика, която единъ малъкъ народъ на Балканитъ е водилъ, е била по-прозорлива, по-честна и по-права.

Въпросътъ за Добруджа стана свѣтовенъ въпросъ и връщането на Добруджа биде одобрено отъ свѣтовното обществено мнение. (Ръкоплѣскания) Защо ще се сърдимъ, че г-нъ Йорга, който писа толкова книги противъ насъ, днесъ излиза съ една статия да каже: ние сгрѣшихме, България е права? Защо да се сърдимъ, че ония, които бѣха голѣми наши противници, каквито сѣ Чърчилъ и Халифаксъ, излизатъ да кажатъ: сгрѣшихме, права е България да си вземе Южна Добруджа? Защо да се сърдимъ на Русия, на оная Русия, срещу която опѣчихме нашата войска да се бори срещу нея, нашата освободителка на времето, когато днесъ и тя казва: Добруджа е българска, България трѣбва да си вземе Добруджа? Защо да се сърдимъ на ония, които сѣ ни били противници и неприятели дотѣ, а днесъ признаватъ грѣшката си и правотата на нашата кауза? Това всичко, г-да, е събранъ циментъ, който циментира положението на Южна Добруджа при всички евентуалности. Губи ли България отъ това? Губи ли отъ това, че турскиятъ печатъ днесъ или онзи денъ поддържа каузата на България за Южна Добруджа? Турция не бѣше ли членъ на Балканския пактъ и той сѣ бѣше ли създаденъ специално противъ нашитъ интереси? Мене ми е драго всички да признаватъ, че България е вървѣла въ единъ пътъ достоенъ и честенъ.

Г-да народни представители! Сега се казва: всичко е добре дотукъ, обаче ние имаме и други искания. И то е вѣрно. Тази е първата брънка, която сега скъсваме, отъ оная верига, която стѣга снагата на България. Има и други. И може би скъсването на тия брънки ще бѣде много трудно. Азъ бихъ желалъ, и колако ще е добре за реда тукъ и въ свѣта, да можеше признанието, което направи цѣлиятъ свѣтъ за Добруджа, да го получимъ и за всички други части, за които претендираме да сѣ наши. Кой не знае, г-да, нима сме крили отъ нашитъ съседи, че сме ревизионисти, че чакаме да дойдатъ дни, за да се разрешатъ всичкитъ спорове, които ни интересуватъ, и да се възстанови правдата? България иска само правда. Могатъ ли да се сърдятъ нѣкои, че чакаме това разрешение?

Но въпроситъ сѣ много по-тежки, много по-трудни. Това сѣ задачитъ, които ни предстоятъ въ бъдеще и ние ще има да се справимъ съ тѣхъ. Азъ чухъ отъ тукъ искрено българи, загрижени както всички ни, че голѣмитъ интереси на българската държава диктуватъ да има тя изходъ на Бѣло-море. Тя трѣбва да диша, да живѣе на свободно море. да се съедини съ свѣта. Има и друго мѣсто, където наши българи сѣ подъ робство; има и трето мѣсто. Въобще имаме и други въпроси, които чакатъ своето разрешение въ тия скѣбни минути.

Е, питамъ, г-да народни представители, ще постигнемъ ли ние целта си? Може да имаме еднакви цели, но ако методитъ за постигането имъ сѣ различни? Избранъ ли е моментътъ днесъ да напуснемъ неутралитета, който следвахме досега здраво, неутралитетъ, който е възприетъ отъ всички фактори въ страната и който се възприема всецѣло и отъ народа? Нали днешното правителство се хвалѣше, че въ последнитъ избори за народни представители народътъ се произнесе за неутралитетъ на българската държава въ конфликта помежду воюващитъ държави! Защо да не продължимъ този неутралитетъ, който, както виждате, ни върна по миренъ начинъ Добруджа? Защо смѣтате, че трѣбва да му туримъ край и че непременно, както ни се каза вчера тукъ, ние трѣбва да вървимъ съ Осьта?

Ами ние вървимъ съ Осьта, бе г-да! Има ли упѣхъ отъ нѣкого срещу насъ, че досега ние сме направили нѣщо противъ интереситъ на Осьта, че се боримъ въ полза на другитъ воюващи държави? Не. Азъ не зная повече отъ това, което има въ изявленията на правителството. И днесъ

Осъта, стремейки се да пази мира на Балканитѣ, казва: „Стойте си мирни, недейте да се надигате и съ различни прибързани актове да смущавате реда“. Тогава, г-да, защо сѣ тия нови викове? Азъ разбирамъ, че господата, които сѣ привърженици на тая политика, могатъ да иматъ аргументи и може би съ искреностъ говорятъ това. Но да преценимъ тая политика, полезна ли е тя въ сегашнитѣ дни или е опасна, защото въ миналото сме живѣли съ увлѣчения. Увлѣченията, г-да, сѣ присъщи на хората, особено въ дни на радости, каквито ние преживяваме сега.

Е, обща радостъ, азъ виждамъ, че главитѣ на всички ни сѣ вирнати и всички чакаме и искаме това, което е наше право. То е единъ въпросъ. Разгорещението трѣбва малко да поохладнѣе съ огледъ на мъжнотитѣ и на опасенията, които може да донесе една нова политика, тъй манифестно декларирана и проявявана тукъ. Защото предизвиква се въ народа смутъ, предизвиква се и у съседитѣ, съ които водимъ една политика на миръ и разбирателство. Навредъ ще дойдатъ до убеждението, че е настаналъ моментътъ, когато България действително си измѣня политиката — и всѣки си обмисля срѣдствата.

Но казва се: за насъ е вече явно къде отива свѣтътъ, за насъ е вече явно на коя страна е победата. Г-да народни представители! Азъ не съмъ си служилъ никога съ пророчество и най-малко искамъ сега да си служа съ него. Но мене ми се чини, че една мъдростъ можемъ да извадимъ отъ събитията, въ които живѣемъ. Миналата война започна съ лозунгитѣ за редъ, за тържество на демокрацията. Победиха съглашенцитѣ. Много монархии паднаха, много монарси загубиха троноветѣ си. Демокрацията въ Германия, опиянена, създаде Ваймарската конституция, крайни разпоредби на демокрацията, народно надмощие, социални въпроси — всичко разрешено. Въ Австрия пакъ република, въ Польша също република. Навредъ почнаха да се създаватъ конституции, една отъ друга по-демократични и по-демократични. Условиата на живота изискваха стегнатостъ, организация, следъ дезорганизирания стопански и политически животъ на тѣзи изстрадали страни. Въмѣсто това, виждатъ слободията и раззоднатостта. И тѣмъ ония, които смѣтаха, че чрезъ демокрацията ще оправятъ и създадатъ свѣта, създадоха условия за обратното и най-противното; да се настанятъ диктатуритѣ въ всички тия държави. Предвиждалия!

Днесъ има общъ повикъ: „Новъ свѣтъ иде!“ Иде, г-да народни представители, новъ свѣтъ. Трѣбва да е слѣлъ човѣкъ, за да не го види. Но какъ ще се отлѣе новото въ практическия животъ и въ устройството на държавитѣ? Кой може да предвижда? Дали съдбата не е решила, че тѣмъ сега пъкъ, следъ победата, свѣтътъ ще има да разрешава голѣми въпроси, между тѣхъ и правата на гражданина? Илюзия ще бѣде да смѣтаме, че отъ утре нататъкъ социалнитѣ и стопански въпроси, положени отъ времето, ще останатъ неразрешени. Капиталътъ нѣма да играе ролята, който играе днесъ. Той ще има обществена функция, нѣма да бѣде като срѣдство за потисничество на работническото, работникътъ ще получи свобода както всички, свобода икономическа и социална правда. Тѣзи въпроси се раждатъ още сега, въ продължение на войната — утре тѣ ще изпъкнатъ съ по-голѣма яркостъ, съ по-голѣма живостъ. Народитѣ, които сѣ страдали и се биятъ сега по бойнитѣ полета, ще наложатъ разрешаването имъ. Нѣма защо да си правимъ илюзия, утешениятъ свѣтъ нѣма да прилича на днешния.

Г-да! Казва се: „Ново“, „ново“, но „новото“ не е едно. Ето имаме едно ново, което ни се представя отъ тоталитарнитѣ държави; ето друго ново, което ни се представя отъ болшевишка Русия. Онзи денъ английскиятъ министъръ Атли каза: „Следъ тая война ние ще създадемъ новъ свѣтъ и нова справедливостъ“. Той е социалистътъ отъ Лейбър-парти. Виждате, и той приказва за ново, трето „ново“. Ние, българитѣ, единъ малкъ народъ, за кое ново да се заловимъ, да се държимъ? Всичко е ново. Говори ми се и тукъ за новото, че то иде само по себе си и побеждава, че има нѣкаква неудържима сила, която се налага по единъ фаталнъ начинъ. Не, г-да! Че новото иде и че ще дойде — ще дойде. Но кое ново? Мене ми се чини, че може би свѣтътъ и ние ще участвуваме — не зная дали това ще стане презъ моя животъ — при стѣклоновението на тѣзи две новости, и кой знае дали това стѣклоновение нѣма да бѣде най-ужасно и най-жестоко тукъ, на Балканитѣ, които ние обитаваме. И когато се възприема безспорната утрешна победа на новото надъ старото, азъ не зная какъ да го погода днесъ. Кое ще бѣде туй ново? — На Осъта ли или на Съветския съюзъ? Снощи четохъ въ „Красная звезда“ една статия, за която се писа днесъ и въ всички наши вестници, че Русия се оттегля отъ Балканитѣ, иска неутралитетъ на Бал-

Дени Костовъ: Казва се, че Русия не се интересува отъ балканскитѣ въпроси.

Никола Мушановъ: Неутрална се държи къмъ балканскитѣ въпроси. Азъ не зная доколко е вѣрно това. И не зная кава политика води Русия. Но ето, както виждате, Русия е далечъ отъ Осъта: тя си има друга политика. Какъ да съвмѣстимъ днесъ гледището, че победата утре ще бѣде на Осъта заедно съ Русия? Г-да! Човѣкъ може да тълкува. Разбирамъ. Честни подбуждения може да каратъ нѣкои да иматъ такова убеждение, но въ днешнитѣ събития ние сѣ приказки не можемъ да живѣемъ. Може ли ние сега да възприемемъ разбиране, така мотивирано, и непременно да се свържемъ съ оня, който споредъ това разбиране нарежда новия редъ въ свѣта, и, следователно, ще нареди и нашето положение?

Г-да! Много сме малки, за да разрешаваме голѣми въпроси и да се качваме на колесницата на една политика, която днесъ разрешава свѣтовни въпроси. Извѣтъ нашата съдба, която най-много ни интересува, има голѣми и голѣми интереси на велики държави въ игра. Тѣзи интереси ги движатъ. Тѣ искатъ да дѣлатъ свѣта и да разрешаватъ голѣмитѣ въпроси. За тѣхъ нашитѣ сѣ много малки. Докато стечението на обстоятелствата ни създава такова добро положение — да искатъ отъ насъ да стоимъ мирни, неутрални — ние каточели нарочно искаме да си създаваме беля и да отиваме...

Д-ръ Атанасъ Поповъ: Ние не искаме, Цанковъ иска.

Никола Мушановъ: Азъ искамъ да изкажа гледище. Азъ ще дойда до заключението по-после. Г-нъ Цанковъ, съ когото винаги досега сме били въ връзка, заедно съ мене поддържаше неутралитета, както и цѣлния български народъ. Мога да ви кажа, че отъ времето на Балканскитѣ пактъ досега, ако има нѣкой човѣкъ, който е неизмѣненъ въ това отношение, че ние сме за ревизията, противъ Балканското съглашение — една политика, която азъ ръководѣхъ — това е той. Той поддържаше до послѣдни дни, като опозиционенъ деятель, най-яръсто тази политика. Винаги сме били на едно. И миналата сесия въ комисията по външнитѣ работи — свидетел може да ни бѣде г-нъ министърътъ на външнитѣ работи — ние всички дадохме съдласието си да се даде комюнике за външния свѣтъ, че България си остава вѣрна на единъ неутралитетъ спрямо всички държави.

Велизаръ Багаровъ: Всички бѣхме за това.

Никола Мушановъ: Но днесъ за мене речитѣ на г-нъ Славейко Василевъ, на г-нъ Цанковъ и други, създаватъ едно ново положение, съ което ние трѣбва да се занимаемъ. Досега азъ не зная въ България явно да се е поддържало тѣхното гледище. За мене — простете ми, може да грѣша — възприетъ съюзъ съ Осъта значи война.

Велизаръ Багаровъ: Право е, така е.

Никола Мушановъ: Азъ мисля, че съ политиката, която ние, България, водимъ, съ коректнитѣ отношения, които имаме съ Осъта, не сме спечелили озлобението, нито омразата на нашитѣ съюзници, съ които съдбата и нашитѣ интереси сѣ ни свързали.

Велизаръ Багаровъ: Съюзници!

Никола Мушановъ: Искамъ да кажа съюзници въ смисълъ на идейно сътрудничество, на еднакви интереси. Тѣ сѣ разбрали, че мирътъ налага ние да стоимъ мирни, да продължаваме политиката на неутралитетъ. И отъ насъ да излиза днесъ повикъ да измѣняме тази политика!

Азъ смѣтамъ, че отъ утре нататъкъ трѣбва да имаме единението, за което говоримъ и съ което г-нъ Цанковъ свърши речта си — единение предвидъ на държавнитѣ интереси; не съ различни гледища по най-голѣмия въпросъ, отъ който зависи съдбата на нашата страна, а единение на всички опѣзи, които еднакво мислятъ, единение между народъ, Парламентъ и правителство. Нека оставимъ старитѣ си амбиции. Азъ зная, че много души ме класиратъ въ свѣстата си като англо-френецъ. (Веселостъ) Азъ и тукъ имамъ единъ апострофъ, че съмъ англо-френецъ Г-да! Азъ съмъ българинъ демократъ и демократъ ще си остана. Монти убеждения за демократизъмъ не сѣ случайни и временни. Азъ съмъ живѣлъ съ тѣхъ, зная що е демокрация и чакамъ тя да тържествува въ истинския смисълъ следъ тази война, когато и стопанскитѣ въпроси ще бѣдатъ правилно разрешени, и социалната правда ще запарува, кога то демокрацията ще стане и социална и стопанска — истинска. Нея

Но въпросът не е там, въпросът е друг. Азъ вондихъ държавна политика съ съгласието на цѣлия народъ и на Парламента — политика, която не бѣше съгласенска. Ревизията бѣше антисъгласенска политика. Ревизията за Балканитѣ и неучастието ни въ Балканския пактъ бѣше антисъгласенска. Не е тукъ мѣстото и не му е сега времето — не искамъ да злоупотрѣбявамъ съ времето, което ми дава г-нъ председателятъ — да ви доказвамъ какво значение би имало участието на България въ Балканския пактъ за европейската политика и за събитията, които напоследѣкъ се развиха. Това е друга история, другъ пътъ ще приказваме за нея. Но казвамъ, ревизионистичната политика бѣше политика национална.

Г-да народни представители! Азъ обръщамъ внимание: нека не се горещимъ и нека въ обаяние отъ радостъ не смѣтаме, че въпроситѣ, които утре идатъ, ще се разрешаватъ тъй бързо, нито пъкъ, че нашитѣ държавни интереси налагатъ ние да се съюзимъ непременно съ Осъта — което за мене значи война. Нека да не бързаме. Никогашъ събитията и условията на международния животъ не сж се слагали тъй добре за България, както се слагатъ тѣ сега. И ако само у насъ нѣма гламавостъ, ние можемъ да дочакаме, г-да, все по-щастливи дни. Азъ бихъ желалъ да си продължимъ тази политика, която сме имали досега. Нека правителството вземе куражъ за тази политика отъ Народното събрание и отъ общественото мнение, защото азъ не смѣтамъ, че българскиятъ народъ би желалъ да следваме една нова политика на участие въ съюза на воюващитѣ, което непременно води следъ себе си участие въ войната. Ние водихме войни. Най-подире въ края на краищата, ако съдбинитѣ сж решили да влѣземъ въ войната, нека да дочакаме последнитѣ дни, когато ще можемъ да изберемъ момента, въ който ще решимъ съдбата на страната. Но сега, когато всѣки трѣбва да ни благодари за мира, който пазимъ на Балканитѣ и за нашата лоялностъ, би било, да не кажа престѣпление, но повече отъ престѣпление, грѣшка, голяма грѣшка съ която се свързватъ съдбинитѣ на нашия народъ.

Г-да народни представители! Ние имаме договора въ Крайова. Азъ слушахъ сега речта на уважаемия г-нъ Стояновъ, който още отъ първото приложение на договора изказва съмнения за нѣкаква некоректностъ въ изпълнението на клаузитѣ му. Това г-да, не учуди. Азъ съмъ бивалъ гинаги за много добри и коректни отношения съ Румъния. До започването на румънската политика отъ 1913 г. ние живѣхме нѣ-добре съ тази държава. Споменитѣ отъ миналото, традициитѣ на двата съседни народа даваха всички благоприятни условия да живѣемъ най-мирно съ румънскитѣ народъ. Но отъ 1913 г. насамъ, покрай другитѣ политики, румънската политика бѣше една, отъ най-егрежескитѣ спрямо насъ. Вземането на Силистра, по-подире заемането на Добруджа, и то все подъ претекстъ да се запази равновесието на Балканитѣ, не издигна политиката на тази държава въ очитѣ на свѣта като достойна и героична политика, уронни престижа на тази съседна намъ държава. И у насъ въ сърдцето на всѣки българинъ се създаде огорчение и озлобление. И българинътъ прояви доста добре огорчението си на Тутраканъ. Той имаше да си отмъсти за една кръвна обида, която му се нанесе въ най-тежкитѣ дни.

Азъ винаги съмъ поддържалъ мирното разрешение на въпроситѣ и съмъ много радостенъ, че добруджанскиятъ въпросъ съ румънитѣ се разреши по миренъ начинъ. Естествено г-да, има една сѣнка. Мирниятъ начинъ на разрешение на този въпросъ предполагаше, че даже до срещата въ Залибургъ, още въ мирнитѣ дни, трѣбваше да се разбере пактостната политика на румънитѣ спрямо насъ и да дойдемъ до сегашната. Но все пакъ дойде се до мирно уреждане. И азъ въ една статия, която бѣхъ писалъ навремето, казахъ, че щѣ бѣле голямо престѣпление предъ историята, ако дветѣ държави не се разбератъ мирно помежду си съ огледъ на бѣдѣщитѣ отношения, а развалятъ отношенията си за дребни смѣтки.

Новиятъ методъ на третиране на спорнитѣ въпроси между дветѣ държави е най-сполучливиятъ. Той издига тѣзи две държави предъ свѣта и, най-главно, дава примѣръ на всички онѣзи, които обитаватъ Балканитѣ, че е по-добре по този начинъ, мирно, да се разбератъ две държави, отколкото да се облѣгатъ на пактове, на една сила, за да се продължаватъ несправедливости, които ни сж нанесени.

Нека сега уважаемитѣ г-да министри да не ми се сърдятъ, като кажа, че при тѣзи условия, които тѣй се наредиха, се постави единъ трѣнъ въ отношенията ни, който трѣбваше да се извади. Нѣмаше защо предъ голѣмитѣ интереси, които представляватъ съгласуваната политика на дветѣ съседни държави, да слагаме трѣнъ помежду си. Ето, още отъ първия денъ започватъ да не се изпълняватъ нѣкои клаузи отъ договора.

Г-да! Не вѣрвамъ никѣде въ отношенията между държавитѣ да е имало претенции по-основателни, по-справедливи и прави, отколкото претенциитѣ, които ние имаме спрямо Румъния. Претенциитѣ ни спрямо Румъния азъ изложихъ въ единъ мемоаръ следъ посещениято, което направихме съ Негово Величество Царя на Румъния презъ месецъ декемврий 1933 г. Главниятъ въпросъ бѣше въпросътъ за земитѣ, вториятъ въпросъ бѣше за училищата и третиятъ — за пенситѣ. Титулеску, той великанъ навремето, който разпореждаше съ съдбинитѣ на своята страна, за когото въ самата Румъния ни казваха, че той има монопола на външната румънска политика, и той призна несправедливостта на закона за отчуждаване на земитѣ. И той съ мене дирѣше начинъ да можемъ да уредимъ този въпросъ, защото, казваше, нека да приказваме искрено, но Румъния не може да плати милиарди лева, каквато е стойността на всичкитѣ имоти, които бѣха взети произволно, а бѣха ограбени отъ българското население. Той предлагаше единъ начинъ за уреждане на този въпросъ — за 10-15 години селското население въ Добруджа да бѣде освободено отъ плащане на данѣци. И действително, г-да, въ историята, дори като се върнемъ въ старитѣ времена, надали е имало грабежъ отъ нѣкоя цивилизована страна спрямо имотитѣ на едно покорено население такъвъ какъвто стана въ Добруджа. Не е въпросътъ само за третинката отъ земитѣ, която се конфискува, срещу което беззаконие и виднитѣ юристи, и всичкитѣ почтени хора въ Румъния, и политици се обвиха противъ, но и съ закона за протѣрката на документитѣ се ограбиха земи, а по-после съ кадастра, който наредиха, поискаха да амалгамосатъ всичкитѣ земи, които бѣха иззети отъ нашето население, за да нѣма възможностъ да се издирятъ тѣ. Всичко се направи съ една целъ, която не е дружелюбна, не е приятелска, не е на приятель съседъ — да се денационализира Добруджа, да я колонизиратъ съ куцовласи и по тѣя начинъ да могатъ да прокудятъ цѣлото българско население отъ тая земя. Азъ говоря това, защото е истината и защото съмъ за добри отношения съ Румъния. И съжалявамъ, че тѣ, виждайки този въпросъ, толкова тежкъ за българското население, не го разбраха, за да можемъ да разискваме приятелски по него.

Г-да народни представители! Що е свободата за добруджанци днесъ? Вникнете въ радостта имъ. Всички ограбени смѣтагъ, че утре свободна България е въ състояние да имъ върне заграбенитѣ земи. Какъ ще ги върне? Куцовласитѣ ще си отидатъ, но земята която тѣ присвоиха, става вече държавна. У насъ, помнете ми думата, — особено по-младитѣ народни представители, които ще бѣдатъ тукъ и въ бъдеще — ние ще има години по редъ да се занимаваме съ въпроса, по кой начинъ да обезщетимъ всички добруджанци отъ Южна Добруджа, земитѣ на които бѣха взети. Отсега вече депутати идватъ да питатъ: ще разрешавате ли този въпросъ сега? И бѣдете увѣрени, че стойността на имотитѣ имъ, възлиза на милиарди. Прочетете само отъ договора отдѣла за финансовитѣ въпроси, кѣдето се казва отъ какво се отказватъ румънитѣ и отъ какво се отказваме ние, за да можете да разберете несправдата, която се възприе.

Направени сж били много подобрения въ Добруджа! Ами една държава взема данѣци отъ народа си за да може да удовлетвори нуждитѣ му, за да може да създаде благоденствие, редъ, правосудие и т. н. Затова се взематъ данѣцитѣ. Вие, румънитѣ, ги употребихте за вашата държава, въ която влизаше и Добруджа. Харчихте сръдства отъ бюджетитѣ си, една голяма частъ отъ които бѣха данѣцитѣ на населението отъ Добруджа. Вие намекнахте лч нѣкъде, че трѣбва да върнете отъ тия данѣци, които събирахте отъ населението и които употребихте за държавни нужди? Не. Така че, г-да, това възражение не издържа критика.

Ние ще имаме много голѣми разпривии. Ще стане така, че по необходимостъ ние ще трѣбва да заплатимъ щетитѣ на нашитѣ ограбени добруджанци. И тия щети ще ги платимъ ние отъ собственитѣ си сръдства, безъ огледъ всичкитѣ ония материални и морални изтезания, които вършиха върху населението години подрѣдъ куцовласитѣ, които бѣха господари и на кѣшитѣ, и на имотитѣ, и на честта на добруджанцитѣ.

Другиятъ въпросъ е въпросътъ за пенситѣ. Има писмени документи въ Министерството на външнитѣ работи, въ които румънитѣ признаха, че дължатъ сумата 100.000.000 л. за пенсия, която трѣбва да платятъ на българската държава. Само българската държава плащаше на всички пенсионери и българи, останали румънски поданици, пенситѣ било за изслужено време, било инвалидни. На унгарцитѣ и на другитѣ, румънската държава плащаше, но на българитѣ не се съгласиха да плащатъ, освенъ отъ 1935 г. насамъ. — Миналото да го заличимъ, казаха румънитѣ! Е добре, по

тия въпроси азъ казахъ, че не желая да правя дребни смѣтки, но тия наши грамадни интереси, които тъй добре сѣ мотивирани отъ гледище на право и справедливостъ, бѣха отхвърлени и се прие задължението да плащаме. Азъ не съмъ отъ тия боткаджии, които ще смѣтатъ, че при голѣмитѣ въпроси, които се разрешаватъ, сумитѣ отъ 100, 200 или 300 милиона лева сѣ голѣми суми, които може да опропастватъ страната ни. Въпросътъ е за добри отношения, за правда, за отстранение на оная болка, която се създава отъ положението, че България, която има правото да иска, е станала длъжникъ да плаща.

Председателстващъ Никола Захариевъ: (Звъни)

Никола Мушановъ: Г-да народни представители! По-интересенъ е въпросътъ за изселването. Азъ не зная какъ нашата държава ще се справи съ тоя въпросъ. Азъ сподѣлямъ тия опасения, които г-нъ Стояновъ изказа, но идатъ много тревожни гласове, че не е възможно въ разстояние на три месеца този въпросъ за изселването да бѣде разрешенъ. И действително, г-да, азъ не мога да си представя, какъ въ тия три месеца — октомврий, ноемврий и декемврий — ще може да се разреши такъвъ голѣмъ въпросъ, какъвто е въпросътъ за изселването на населението отъ Северна Добруджа. То ще трѣбва да изостави имотитѣ си, къщитѣ си оставени му отъ дѣди и прадѣди. Ще трѣбва нашиятъ българинъ окончателно да се прости съ земята си, въ която е живѣлъ, и съ имота си, надъ който той е бѣдѣлъ, и го въ разстояние на три месеца! Едно просто премѣстване отъ къща въ къща презъ есента е трудно. И азъ си представямъ трудноститѣ, които ще дойдатъ отъ това изселване. Не, г-да, съ този принципъ не трѣбваше да се съгласяваме. Азъ разбирамъ положението на правителството, но по този въпросъ то е трѣбвало да има гледище. Ако е трѣбвало да се повдигне този въпросъ, той е трѣбвало да бѣде поставенъ въ своята цѣлостъ. Щомъ ще трѣбва да се изселватъ българитѣ отъ Северна Добруджа, да се изселатъ и всички румънци отъ България, които сѣ край брѣга на Дунава. Но казватъ, не се съгласяватъ румънитѣ! Не се съгласяватъ, разбира се, защото тѣ знаятъ, че тѣхнитѣ интереси ще се засегнатъ болезнено, тъй както много по-болезнено се засѣгатъ нашитѣ интереси, когато ние изселваме българитѣ отъ Северна Добруджа.

Значо, г-да, повдигнатъ този въпросъ? Азъ разбирамъ политиката на голѣмитѣ, великитѣ империалистични държави, които сѣ придобили нова земя, която трѣбва да национализиратъ, да прибератъ всички едноплемени свои братя и да заселятъ тая нова земя. Разбирамъ сѣщо да се изселва население отъ една държава, поради туй, че се възприема въ тая държава другъ режимъ на собственостъ. Но ние сме малка държава, съ малко земя. Нѣмаше защо да се повдигне въпросъ за изселване, когато се разрешаваше въпросътъ за Южна Добруджа Северна Добруджа си е Северна Добруджа. Живѣха си българитѣ тамъ спокойно, може би при тепло, но бѣха съгласни да живѣятъ при имота си. Нѣмаше защо ние българитѣ, тѣхнитѣ собствени братя, да имъ налагаме несправедливоститѣ, които румънитѣ не сѣ въ състояние да имъ направятъ, ако не се приемѣше задължителното изселване.

Председателстващъ Никола Захариевъ: (Звъни) Свършете.

Никола Мушановъ: И още единъ въпросъ, за да завърша. Въ договора има една клауза, която е най-опасната. Тя е, г-да, че има предвидено доброволно изселване, което всъщностъ е задължително. Ако нѣкои румънци въ България искатъ да се изселатъ въ Румъния, последната има право да изсели съответното количество българини, които живѣятъ въ румънска територия, извънъ Добруджа. Значи, собствеността на българитѣ въ Галацъ, Браила, Букурещъ, Банатъ и другде ще зависи отъ каприза на румънитѣ у насъ, живущи край Дунава, защото, ако тѣ решатъ да се заселятъ въ румънската държава, ще предизвикатъ изселването на българитѣ, които сѣ въ Румъния! Г-да! Какъ може да се приеме това? Положението на тия, които ще се изселватъ въ течение на три месеца, всъщностъ е по-добро, отколкото на ония, които въ бѣдеще ще бѣдатъ изненадани и принудени да се изселатъ.

Председателстващъ Никола Захариевъ: (Звъни)

Никола Мушановъ: Г-да! Азъ констатирамъ това, за да ви кажа пакъ, че ще имаме много голѣми трудности, които ще се създадатъ по силата на този договоръ, които не сѣ отъ естество да направятъ нашитѣ отношения съ Румъния добри и приятелски, каквито азъ желая да бѣжатъ отноше-

воръ по взаимно съгласие, който не е наложенъ съ сила, а все пакъ е оставено мѣсто, за да бушуватъ известни страсти.

Председателстващъ Никола Захариевъ: (Звъни) Г-нъ Мушановъ! Завършете.

Никола Мушановъ: Свършвамъ.

Имаме въпроса за границата около Силистра, г-да! Не е приятелски, дружелюбенъ актъ, ако трѣбва водопроводътъ на Силистра да се остави въ румънска територия, както и частъ отъ къщитѣ и лозята. Смѣтамъ, че въ интересъ на доброто ра-бирателство и приятелство е, правителството да дѣти начинъ чрезъ преговори да се установи една граница, която ще създаде по-сносенъ животъ за гр. Силистра.

Азъ смѣтамъ, че за добритѣ отношения между двете държави срокътъ отъ три месеца за изселването на северно-добружанци е пакостенъ. Азъ не мога да разбира съ какви чувства ще дойде българинътъ оттамъ у насъ спрямо румънската държава и спрямо нашата държава — две държави, които искатъ да живѣятъ въ миръ. Ето защо ми се чини, че правителството има аргументи отъ приятелски характеръ, при тоя договоръ, който се създаде по съгласие, при тоя договоръ, който се създаде, за да гарантира условия за бѣдещи приятелски отношения съ Румъния, за да се постарее да уреди тоя въпросъ. Тоя въпросъ, ми се чини — може би това е надежда на единъ ревизионистъ — може да се разреши, ако надъ всичко наддѣлѣятъ приятелскитѣ отношения.

Председателстващъ Никола Захариевъ: Завършете.

Никола Мушановъ: Последниятъ въпросъ, съ който ще завърша, е следниятъ. За мене условията, при които днесъ живѣемъ, сѣ условия, които рѣдко се повтарятъ въ историята на народитѣ и на държавитѣ. България трѣбва да внимава. България, която страда трѣбва да знае, че моментитѣ, които сѣ представени, сѣ благоприятни, за да победи тя въ миръ. Азъ чувствавамъ, че тия условия за мирна победа съществуватъ и не трѣбва ние самички да си създаваме условия, за да окървавимъ нашето дѣло. Защото не е необходимо да дѣемъ сега кръвъ за осъществяване на нашитѣ национални идеали. И бихъ желалъ по тоя пунктъ да сме всички единни. Азъ, който съмъ опозиционеръ по вътрешната политика на правителството, не съмъ правилъ опозиция по външната политика, защото мисля, че и азъ самъ малко участвувамъ въ тая политика на България, както и всички опозиционери, които сѣ поддържали политиката на миръ и на неутралитетъ. Но днесъ азъ съмъ стреснатъ. Азъ чувствавамъ, че разединението иде за пръвъ пътъ въ нашитѣ срѣди, и то отъ огоризирани, отъ почтени и сериозни хора. Азъ чуохъ думитѣ на г-нъ Славейко Василевъ, който е представителъ на организацията на запасното офицерство, който сѣщо тъй бли и желае осъществяването на българскитѣ национални идеали.

Председателстващъ Никола Захариевъ: (Звъни) Привършете, г-нъ Мушановъ.

Никола Мушановъ: Азъ не го упрѣквамъ, той е честенъ човекъ. Но той вече разбралъ, че ние закѣсняваме, че трѣбва да бързаме и трѣбва да се ангажираме, за да можемъ да реализираме всички национални идеали, че трѣбвало да солидаризираме съдбата си съ тая на Осѣта, което нѣщо за мене означава участие въ войната.

Председателстващъ Никола Захариевъ: (Звъни)

Никола Мушановъ: Пакостна идея. Длъжностъ на правителството и на всички фактори въ тая страна е да се замислятъ по тоя въпросъ, който внася смутъ и у насъ, и около насъ, и навредъ, защото утре ще се напечататъ и ще се разнесатъ навредъ тия изявления въ българския Парламентъ. Нека, г-да, да се усвои една политика, но да се види, че тя е най-щастливата. Тя трѣбва да се обсъди и да се доusti не до единение по методитѣ на нашата външна политика въ днешния день.

Азъ съмъ упрѣквалъ въ миналото винаги, че правителствата сѣ били чужди на общественитѣ настроения. Упрѣквамъ и сегашния кабинетъ, че по времето, когато се повдигатъ голѣми въпроси, то нѣма смѣлостъ да не благоузаумието да отпущи малко цензурата, за да се покаже избликътъ на чувствата на народа и по въпроса за плащането, и по въпроса за изселването. Всѣко единение съ народа би помогнало на държавата.

Председателстващъ Никола Захариевъ: (Звъни) Г-нъ

Никола Мушановъ: Една минута още и свършвамъ.

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Цѣль частъ говорите вече.

Никола Мушановъ: Виждате, че не се впускамъ въ дебoлици. — Азъ сѣщо казвамъ на правителството, че то имаше дългъ да повика общественици и политици, които, за щастие, има още въ нашата страна, за да получи подкрепа отъ тѣхъ. Азъ съжалявамъ, че на нѣкои отъ насъ, които сме членове на комисията по Министерството на външнитѣ работи и които пожелахме да се срещнемъ съ правителството, се отказа срещата. Каква вреда щеше да има отъ срещата? Министерътъ на външнитѣ работи нѣмаше да ни каже какво прави, но да чуе ние какво мислимъ. Трѣбваше и ние да чуемъ какво мисли правителството. Не, отказа ни се. Въ миналото въ нашата страна, г-да, бушуваха страсти, имаше омраза, ненависть, презрение. Можемъ да ги отдадемъ най-после на партийнитѣ борби. Ние сме живѣли въ тѣхъ, за да знаемъ добре, че тѣ бѣха причина за голѣми нещастия на страната. Но вие, г-да, вие поне, които сте били чисти и далечъ отъ партийни борби, какъ не почувствувахте нуждата да се срещнете съ насъ? Какъ не разбрахте, че това е недѣлът на миналото, срещу което минало хвърляме постоянно анатема? Какъ не разбрахте, че въ исторически дни, като днешнитѣ, това е важно? На хора, които, колкото и да нѣматъ значение споредъ васъ, все сѣ жи: вѣли въ нашия политически животъ, работили сѣ и на които две сълзи сѣ потекли заради нещастията на нашата страна, или сѣ се радвали отъ нейнитѣ успѣхи, вие отказате една среща! Защо? За интереситѣ на България ли се направи това? Ако сѣ тоя манталитетъ, г-да, вървимъ и за въ бъдеще, азъ не виждамъ добри дни. Идатъ много потезки въпроси отъ добруджанския въпросъ.

Председателствувашъ Никола Захариевъ: (Звъни) Привършете, г-нъ Мушановъ.

Никола Мушановъ: Трѣбва духъ и единение. Извинете, азъ не обичамъ да лаская, нито обичамъ да оскърбявамъ. Искамъ да си кажа откровенно мисълта.

Председателствувашъ Никола Захариевъ: (Звъни) Завършете!

Никола Мушановъ: Завършвамъ. — Вие ще направите грѣшка, ако имате такова отношение спрямо общественици и обществено мнение. Нѣма голѣми въпроси, които да сѣ бивали решавани безъ ентусиазма и подкрепата на народа. Азъ съмъ живѣлъ въ минути, когато се е водила политика при ентусиазмътъ народенъ, живѣлъ съмъ и въ минути, когато се е водила политика противъ народното настроение. Г-да! Ослонете се на живата сила, на ентусиазма, волята и душата на цѣлия народъ. Голѣмитѣ въпроси искатъ участието на всички. И, простете ми: въ канцелариятъ не се създава ентусиазмътъ и духъ за борба; той се създава въ голѣмата обществена арена, където човѣкъ живѣе въ борбитѣ, изпитвалъ ги е, страдалъ е, виждалъ е опасноститѣ, преодолявалъ ги е и е спечелилъ навикъ за устойчивостъ въ борбата. Е добре, вземете помощта на всички тия, които се казватъ представители на народа, водачи на народа, общественици и които иматъ значение въ тая страна. И чрезъ обединяването на всички духовни и морални сили да можемъ да разрешимъ голѣмитѣ въпроси, които се слагатъ въ днешнитѣ дни. Тѣй само азъ виждамъ свѣтлото бъдеще на България. Иначе ще си отидатъ и тия мимолѣтни радости които изпитва сега народътъ, и той ще остане пакъ съ тъгата, че и когато имаме условия за победи, ние не сме въ състояние да ги използваме. Добруджанскиятъ въпросъ бѣ единъ узрѣлъ плодъ. Оставаше само да бѣде откъснатъ. Изтървахте го отъ ржцетѣ си, натѣрти се и изгни. Само поради нашата безтактичностъ и неумение ощежавме държавнитѣ интереси. (Ржкоплѣскания отъ нѣкои народни представители)

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Пристъпваме къмъ разглеждане на подробната таблица къмъ чл. 1.

Има думата г-нъ докладчикътъ.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„ПОДРОБНА ТАБЛИЦА

за допълнителния бюджетенъ кредитъ по бюджета на държавата за 1940 бюджетна година, въ размѣръ на 930.470.000 л.

I. РАЗХОДИ ПО РЕДОВНИЯ БЮДЖЕТЪ.

Главна дирекция на държавнитѣ дългове.

„§ 46. Вноска на Погасителната каса 30.000.000“.

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 46, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)
„Новъ § 49-а. Субсидия на Българското търговско параходно дружество за 1940 г. 6.000.000 л.“

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 49-а, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)
„Новъ § 50-а. Вноска отъ държавата на Дирекцията за електрификация на Северна България 5 000.000 л.“

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 50-а, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)
„Министерство на външнитѣ работи и на изповѣданията.

§ 5 Разходи за участие на България въ международни комисии и пр. 600.000 л.“

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 5, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)
„§ 19. За защита интереситѣ на България — 1 000.000 л.“

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 19, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)
„Министерство на вътрешнитѣ работи и народното здраве. (Администрация и полиция).

§ 336. За първа и бърза помощ при обществени бедствия, както и за поправка сгради въ Южна Добруджа — 34.000.000 л.“

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 336, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)
„Новъ § 35. За издръжка на беднитѣ войнишки семейства — 75.000.000 л.“

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 35, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)
„Министерство на финанситѣ.

§ 51. Доставка на сурови и консумативни материали за нуждитѣ на Държавната печатница — 5.000.000 л.“

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 51, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)
„Министерство на войната.

§ 1. Заплати за новоформиранитѣ войсковѣ части и учреждения, по щатъ, опредѣленъ отъ министра на войната — 2.000.000 л.“

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 1, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)
„§ 2. Пътни и дневни пари, станова, безотчетни и др. — 90.000.000 л.“

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 2, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„§ 3. Прехрана на хората и добитъка въ войската, включително даване тютюнъ извънъ оклада на повиканитѣ на обучение запасни войници и трудоваци и др — 306.943.293 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 3, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„§ 4. Облѣкло, постелни предмети, войнишко и конско снаряжение, обозъ и фуражъ, домакински и канцеларски потребности и др. — 47.000.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 4, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„§ 5. Въоръжения, бойни припаси, газови маски, шле- мове, надници на работници въ военнитѣ фабрики, кон- сумативни материали за сѣщитѣ фабрики, изплащане рек- визирани бинокли и пистолети и др. — 51.500.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 5, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„§ 6. Обучение на войската, превози, наемане коне, коли и др. превозни сръдства и др. — 30.000.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 6, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„§ 7а. Изплащане остатъка отъ дължимата сума по предприятието за постройка на паметника „Незайния воинъ“ — 626.707 л. и строежъ на погранични постове и др. — 8.626.707 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 7а, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„§ 11. Изплащане разходи за окончателно ликвидиране и оформяване изплатенитѣ разходи по реквизицията и из- земванията презъ време на войнитѣ и др. разходи, направ- ени впоследствие, които подлежатъ на изплащане, и из- плащане доставки за народната отбрана — 80.000.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 11, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„Дирекция на въздухоплаването.

§ 4. Летищни, свързочни и др. разходи — 3.000.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 4, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„§ 5. Интендантски и др. домакински разходи — 7.000.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 5, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„Морско-рѣчна отбрана.

§ 8. Мазане, чистене, поправка и др. по поддържане въ изправностъ оръжието и пр., съгласно I-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 22 юлий 1940 г., протоколъ № 121 — 3.800.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 8, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„Главна дирекция на трудовата повинность“.

§ 4. Храна и порционни пари на трудовитѣ войници, храна на добитъка, облѣкло, обуца, стѣкмителни пред- мети и др. — 13.000.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 4, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„§ 5. Машини, уреди, инструменти, превозни сръдства и поддържането имъ — 1.000.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 5, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„II. РАЗХОДИ ЗА ЮЖНА ДОБРУДЖА.

За всички министерства.

§ 1. Пѣтни и дневни пари на командировани държавни служители и други лица, за международни и други ко- мисии, канцеларски материали, пожъщнина, отопление, освѣтление, за надници и др. веществени разходи — 40.000.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 1, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„§ 2. За непредвидени разходи, оправдането на които ще става само срещу разписки предъ Върховната смѣтна палата, независимо отъ размѣра на разхода — 10.000.000 л.

Забележка. Кредититѣ по §§ 1 и 2 отъ разходите за Южна Добруджа ще се разпредѣлятъ по министерства и дирекции, споредъ нуждитѣ имъ, отъ Министерския съ- ветъ, по докладъ на министра на финанситѣ.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„По Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти.

§ 3. За веществени и лични разходи по прибиране и запазване на реколтата, обработване и засѣване на сво- боднитѣ земи въ Южна Добруджа — за набавяне, наемане и поправка на земедѣлски оръдия и машини, превозни сръдства и др., за горивни и смазочни материали, за нае- мане помѣщения, за възнаграждение на работници, както и за всички други разходи въ връзка съ провеждането на специалния планъ за обработване и засѣване на зе- митѣ и прибиране на реколтата въ Южна Добруджа — 80.000.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ § 3, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра- нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„Забележки“

I. Разходите по прибиране на реколтата, както и по обработване и засѣване на свободнитѣ земи въ Южна Добруджа, се извършватъ по стопански начинъ, незави- симо отъ размѣра на сумата за известенъ обектъ, или за всички обекти въ всѣко населено мѣсто.

II. Разходите въ Южна Добруджа по наемането, до- ставката и поправката на земедѣлски оръдия и машини, на горивни и смазочни материали, на превозни сръдства, за наемане на помѣщения, както и за всички други ве- ществени потребности, въ връзка съ провеждането на спе- циалния планъ за прибиране на реколтата и за обра- ботване и засѣване на свободнитѣ земи въ Южна До- бруджа, се извършватъ, безъ да се спазватъ формално- ститѣ, предвидени въ закона за бюджета, отчетността и предприятията, както следва:

До 100.000 л. — направо отъ съответнитѣ агрономи или отъ командиритѣ на трудовитѣ дружини, като разходите се оправдаватъ съ смѣтко-разписки.

До 250.000 л. — отъ мѣстнитѣ комисии въ съставъ: съответниятъ агрономъ, общинскиятъ кметъ и общин-

ския секретар-бирник или представител на финансовата власт, като разходите се оправдават със съответни разписки, завързани на гърба от членовете на комисията.

Чл. 2.500.000 л. — от комисии в същия състав, които вземат мотивирани протоколни решения за покупките. Тъзи решения подлежат на одобрение от генерал-управителя или от неговия пълномощник, след виза от бюджетно-контролния орган при управлението.

Над 2.500.000 л. — от същите комисии, съ мотивирани протоколни решения за покупките, които подлежат на одобрение от министъра на земеделието и държавните имоти или от упълномощеното от него длъжностно лице, след виза от бюджетно-контролното отделение.

III. Разходите, които има да се произвеждат в царството за нужди в връзка с провеждането на специалния план за прибиране на реколтата и за обработване и засъване на свободните земи в Южна Добруджа за суми над 50.000 л., се извършват чрез комисията, установена за доброволно съгласие, без да се спазват формалностите, предвидени в закона за бюджета, отчетността и предприятията, като протоколните решения за покупките се визират от бюджетно-контролното отделение и се одобряват от министъра на земеделието и държавните имоти или от упълномощеното от него длъжностно лице.

IV. Сумите за доставки, извършени в Южна Добруджа, независимо от стойността на доставката, се изплащат на правоимците, без да се изискват бирнически удостоверения и документи за уредена военна служба.

V. Възнаграждението на работниците, наети в Южна Добруджа за временна работа по прибирането на реколтата, обработване и засъване на земята и други, се изплаща без да се правят удържки за данъци, за фонд „Обществени осигуровки“ и др.

Всичко разходи за Южна Добруджа — 130.000.000 л.

A. Всичко разходи по допълнителния бюджет — 930.470.000 л.

Забележка IV се заличава, а забележка V става забележка IV.

Председателстващ Никола Захариев: Които приемат забележки I, II, III и IV, като забележка IV се заличава, а забележка V става забележка IV, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Които приемат чл. I, както се докладва, заедно с приетата подробна таблица към него, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Георги Липовански: (Чете)

Чл. 2. Разходите по този допълнителен бюджетен кредит да се покриват:

а) с постъпилите в повече приходи и от осъществени икономии по бюджета на държавата за 1940 бюджетна година в размер на 730.470.000 л. и

б) от скотирани държавни съкровищни бонове в Българската народна банка, в размер на 200.000.000 л., които да се отнесат по нов § 123а от приходяния бюджет на държавата за 1940 бюджетна година, под наименование „От скотирани държавни съкровищни бонове“.

Председателстващ Никола Захариев: Които приемат чл. 2, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Георги Липовански: (Чете)

Чл. 3. Намаляват се по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1940 бюджетна година кредитите по следните параграфи: § 3 с 700.000 л., § 5 с 500.000 л., § 10 с 200.000 л., § 14 с 100.000 л., § 18 с 250.000 л., § 22 с 200.000 л., § 27 с 800.000 л., § 28 с 20.000.000 л., § 31 с 46.000.000 л., § 33 с 200.000 л., § 34 с 200.000 л., § 35 с 700.000 л., § 38 с 50.000 л., или общо с 69.900.000 л., с която сума се усилват кредитите по следните параграфи от същия бюджет: § 35 с 48.300.000 л., § 37 с 17.000.000 л., § 48 с 2.100.000 л. и § 51 с 1.500.000 л., като с остатъка от 1.000.000 л. се усилват кредитите по бюджета на Министерството на финансите — Държавна печатница — за 1940 бюджетна година, както следва: § 37 с 100.000 л., § 38 с 18.000 л. и § 41-б с 882.000 л.

Председателстващ Никола Захариев: Които приемат чл. 3, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Георги Липовански: (Чете)

Чл. 4. За службата по заемите, отпуснати от Българската народна банка на разни лица, учреждения и общини, под гаранция на държавата, изплатени със сръдствата на стабилизационния заем през 1928 г. и прехвърлени за събиране на Българската земеделска и кооперативна банка, държавата плаща, начиная от 1 юлий 1940 г., 1 1/2% комисиона само върху действително събраните суми, която Българската земеделска и кооперативна банка си удържа от тия суми накрая на годината.

Чл. 14 от закона за извънбюджетен (свърхсметен) кредит по бюджета за 1928/1929 финансова година се отменява.

Председателстващ Никола Захариев: Които приемат чл. 4, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Георги Липовански: (Чете)

Чл. 5. Намаляват се по бюджета на Министерството на вътрешните работи и народното здраве — администрация и полиция, за 1940 бюджетна година кредитите по следните параграфи: § 1 с 2.800.000 л., § 2 с 3.000.000 л., § 7 с 600.000 л., § 8-б с 1.100.000 л. и § 17 с 400.000 л., или общо с 7.900.000 л., с която сума се усилват кредитите по следните параграфи от същия бюджет: § 3 с 1.300.000 л., § 8-а с 400.000 л., § 9 с 100.000 л., § 12 с 1.100.000 л. и § 32 с 5.000.000 л.

Председателстващ Никола Захариев: Които приемат чл. 5, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Георги Липовански: (Чете)

Чл. 6. Намалява се кредитът по § 1 от бюджета на Главната дирекция на народното здраве — администрация за 1940 бюджетна година с сумата 5.500.000 л., с която сума се усилват кредитите по следните параграфи от същия бюджет: § 4 с 1.300.000 л., § 8-а с 900.000 л., § 8-б с 50.000 л., § 10 с 1.500.000 л., § 11 с 150.000 л., § 13-а с 300.000 л., § 13-б с 100.000 л., § 15 с 200.000 л. и § 17 с 1.000.000 л.

Председателстващ Никола Захариев: Които приемат чл. 6, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Георги Липовански: (Чете)

Чл. 7. Намаляват се по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1940 бюджетна година кредитите по следните параграфи: § 1 с 2.780.000 л., § 234 с 750.000 л. и § 269 с 1.800.000 л., или общо с 5.330.000 л., с която сума се усилват кредитите по следните параграфи от същия бюджет: § 2 с 500.000 л., § 9 с 350.000 л., § 13 с 550.000 л., § 24 с 200.000 л., § 28 с 500.000 л., § 37 с 200.000 л., § 38 с 100.000 л., § 41 с 200.000 л., § 60 с 50.000 л., § 62 с 30.000 л., § 64 с 100.000 л., § 67 с 50.000 л., § 163 с 150.000 л., § 166 с 30.000 л., § 216 с 50.000 л., § 223 с 50.000 л., § 236 с 420.000 л., § 258 с 1.500.000 л. и § 256 с 300.000 л.

Председателстващ Никола Захариев: Които приемат чл. 7, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Георги Липовански: (Чете)

Чл. 8. Разрешава се допълнителен бюджетен кредит по бюджета на Дирекцията за закупуване и износ на зърнени храни за 1940 бюджетна година в размер на 3.290.000 л., с която сума се усилват кредитите по следните параграфи от същия бюджет: § 2 с 1.200.000 л., § 3 с 100.000 л., § 4 с 218.000 л., § 6 с 200.000 л., § 7 с 150.000 л., § 8 с 100.000 л., § 11 с 10.000 л., § 12 с 30.000 л., § 13 с 1.000.000 л., § 19 с 120.000 л. и § 20 с 162.000 л., за дълг към пощите, телеграфите и телефоните.

Разходите по горния допълнителен бюджетен кредит да се покриват от постъпленията, съгласно с чл. 8 от наредбата-закон за закупуване и износ на зърнени храни и чл. 3 от наредбата за разходите по бюджета на дирекцията.

Председателстващ Никола Захариев: Които приемат чл. 8, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик д-р Георги Липовански: (Чете)

Чл. 9. Разрешава се допълнителен бюджетен кредит

дигъ по § 1 отъ бюджета на фонда „Пътища“ за 1940 бюджетна година, въ размъръ на 50.000.000 л., за вноса въ бюджета на Главната дирекция на строежитъ за 1940 бюджетна година.

Разходитъ по тоя допълнителенъ бюджетенъ кредитъ да се покриватъ отъ приходитъ по закона за автомобилнитъ съобщения, въ размъръ на 50.000.000 л., които да се отнесатъ по новъ § 8а отъ приходния бюджетъ на фонда „Пътища“ за 1940 бюджетна година подъ наименование „Отъ закона за автомобилнитъ съобщения, „Държавенъ вестникъ“, брой 136, отъ 1940 г.“

Разрешава се допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Главната дирекция на строежитъ за 1940 бюджетна година, въ размъръ на 50.000.000 л., съ която сума се усилятъ кредититъ по следнитъ параграфи отъ същия бюджетъ: § 21—А съ 30.000.000 л. и § 21—Б съ 20.000.000 л., като текстътъ на тази буква отъ параграфа се допълва накрая съ думитъ: „и за поправка на съществуващитъ и на права на нови пътища въ Южна Добруджа“.

Разходитъ по тоя допълнителенъ бюджетенъ кредитъ да се покриватъ отъ вноската отъ фонда „Пътища“ въ размъръ на 50.000.000 л., която да се отнесе по § 1-а отъ приходния бюджетъ на Главната дирекция на строежитъ за 1940 бюджетна година“.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 9, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„Чл. 10. Разрешава се допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по новъ § 171-а на бюджета на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата за 1940 бюджетна година за субсидия на Българското търговско параходно дружество за 1940 бюджетна година, въ размъръ на 6.000.000 л.“

Разходитъ по тоя допълнителенъ бюджетенъ кредитъ да се покриватъ отъ вноската на държавата, предвидена по новъ § 49-а отъ бюджета на Главната дирекция на държавнитъ дългове за 1940 бюджетна година, която сума да се отнесе по новъ § 48-а отъ приходния бюджетъ на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата за 1940 бюджетна година подъ наименование „Отъ вноската отъ държавата за Българското търговско параходно дружество“.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 10, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„Чл. 11. Намалява се кредитътъ по § 1 отъ бюджета на Министерството на финанситъ за 1940 бюджетна година съ сумата 600.000 л., съ която се усилява кредитътъ по § 23 отъ същия бюджетъ.“

Разрешава се допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по § 28 отъ бюджета на Министерството на финанситъ за 1940 бюджетна година, въ размъръ на 530.000 л., разходътъ по който да се покрие съ часть отъ свободната наличност на фонда „Дѣловодители при държавнитъ бирници“ по бюджета за 1940 бюджетна година. Сумата 530.000 л. да се внесе по § 127 отъ приходната часть на бюджета на държавата за 1940 бюджетна година.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 11, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„Чл. 12. На командированитъ държавни служители въ Южна Добруджа се плащатъ дневни пари и за времето надъ 45 дни.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 12, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: Комисията при-бави следнитъ членове: (Чете)

„Чл. 13. Намалява се кредитътъ по § 16 отъ бюджета на Върховното правителство — Народно събрание — за 1940 бюджетна година съ сумата 160.000 л., съ която сума се усилятъ кредититъ по следнитъ параграфи отъ същия бюджетъ: § 19 съ 100.000 л. и § 20 съ 60.000 л.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 13, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„Чл. 14. Намалява се кредитътъ по § 2 отъ бюджета на фонда „Дѣловодители при държавнитъ бирници“ за 1940 бюджетна година съ сумата 70.000 л., съ която сума се усилява кредитътъ по § 3 отъ същия бюджетъ“.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 14, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„Чл. 15. Разрешава се допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Главната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата за 1940 бюджетна година, въ размъръ на 18.300.000 л., съ която сума се усилятъ кредититъ по след-нитъ параграфи отъ същия бюджетъ: § 3 съ 1.200.000 л., § 26 съ 1.440.000 л., § 37 съ 850.000 л., § 54 съ 12.500.000 л., § 55 съ 300.000 л., § 60 съ 1.190.000 л., § 139 съ 360.000 л. и § 157 съ 460.000 л.“

Разходитъ по тоя допълнителенъ бюджетенъ кредитъ да се покриватъ съ часть отъ постъпилитъ въ повече при-ходи и отъ осъществени икономии по бюджета на Глав-ната дирекция на желѣзницитъ и пристанищата за 1940 бю-джетна година.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 15, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„Чл. 16. Освобождаватъ се отъ данѣкъ-занятие и врѣх-нинитъ по чл. 10, точка 2, и чл. 23 отъ наредбата-законъ за данѣка върху приходитъ, всячки доставки за нуждитъ на държавнитъ, общинскитъ и други, изброени въ чл. 23, учреждения въ Южна Добруджа, възложени до 31 декем-врий 1940 г. включително.“

За тѣзи доставки не се изисква представянето на бир-нически удостоверения, съгласно чл. 23 отъ закона за съ-биране прѣжитъ данѣци и чл. 22 отъ закона за финансо-вото облекчение и заздравяване на общинитъ („Държавенъ вестникъ“, брой 131/1940 г.) до 25 февруарий 1941 г., както и документи за уредена военна служба.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 16, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ д-ръ Георги Липовански: (Чете)

„Чл. 17. Намалява се кредитътъ по § 27 отъ бюджета на Главната дирекция на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството за 1940 бюджетна година съ сумата 500.000 л., съ която сума се усилява кредитътъ по § 63 отъ същия бюджетъ.“

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 17, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Законътъ за допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на държавата за 1940 бюджетна година, въ раз-мъръ на 930.470.000 л., е приетъ окончателно. (Рѣкоплѣ-скания)

Г-да народни представители! Народниятъ представителъ г-нъ Деню Георгиевъ, който отсъствува, поради смъртта на дѣдо му, моли да му се разреши единъ день отпущкъ. Които съ съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

(Председателското мѣсто заема председателятъ Никола Логофетовъ)

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата народ-ниятъ представителъ г-нъ Запрянь Клявковъ.

Запрянь Клявковъ: Г-да народни представители! Като бившъ войникъ отъ българската конница, взелъ живо уча-стие при боеветъ изъ добружанскитъ полета, въ декла-рирамъ, че съмъ трогнатъ отъ това, което стана тукъ въ тѣзи исторически заседания на Народното събрание. За-това азъ правя предложение произнесенитъ въ тѣзи исто-рически заседания на Народното събрание речи отъ г-на министъръ-председателя, отъ г-на министра на финанситъ и отъ г-на председателя на Народното събрание да бѣ-датъ отпечатани въ 200.000 екземпляра и прѣснати между българския народъ, за да види българскиятъ народъ, че правителство и Парламентъ сѣ обединени и еднакво се радватъ на българската национална победа. (Рѣко-

Председател Николай Логофетов: Които приемат предложението на народния представител г-н Запрян Клявков, речит на г-на министър-председателя, на г-на министъра на финансите и на председателя на Народното събрание, произнесени в първата извънредна сесия на XXV-то обикновено Народно събрание, да бъдат отпечатани в 200.000 екземпляра и пръснати между българския народ, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Има думата г-н министър-председателят.

Министър-председател Богдан Филев: (Посрещане с ръкоплъскания) Г-да народни представители! Негово Величество Царят благоволи да ми възложи да закрия от негово име първата извънредна сесия на XXV-то обикновено Народно събрание с следното писмо: (Чете)

„До Председателя на Министерския съвет, министър на народното просвещение, професор д-р Богдан Филев.

На основание чл. 130 от конституцията, упълномощавам Ви да закриете от Мое име първата извънредна сесия на XXV-то обикновено Народно събрание.

София, 23 септември 1940 г.

Борис III. (Ръкоплъскания)

В изпълнение на това височайше поръчение, обявявам от името на Негово Величество Царя първата извънредна сесия на XXV-то обикновено Народно събрание за закрыта.

Г-да народни представители! Считаю за мой дълг от името на правителството да ви благодаря за подкрепата, която вие дадохте на правителството през тази сесия. Макаръ тази сесия да беше много къса, тя ще остане историческа, поради значението на въпроса, който разгледахме. Считаю се особено задължен да ви благодаря за начина, по който вие изразихте единението и сплотеността на народното представителство, когато имаше да се разрешава един въпрос от такова голямо национално значение.

Нека се надяваме, че това единение и тази сплотеност ще продължават да съществуват и напредък между вас, за да може правителството, с подкрепата на народното представителство, да се справи с големите задачи, които още му предстоят. (Продължителни ръкоплъскания и викове „Ура!“)

Председател Николай Логофетов: Г-да народни представители! И аз на свой ред от името на бюрото благодаря на г-да народните представители за единодушното, което проявиха по големия национален въпрос — освобождението на Добруджа. Въ центъра на разискванията и по смисъла на сключената в Крайова спогодба лежи свободата на поробените наши братя. Това е най-ценното, което мога да подчертая в разискванията и в същността на сключената спогодба. (Ръкоплъскания)

Г-да народни представители! Вие ще заминете в вашите избирателни колегии. Аз ви моля да внушите на българския народ да не заспива на лаврите си, да не се отпуска, защото на нас ни предстои да изменим един много стръмен и трънлив път, който може да се измени само с единодушното и сплотеността на целия български народ. (Ръкоплъскания)

И аз с радост констатирам, че в тия прения, които станаха тук през последните няколко дни, абсолютно всички оратори-народни представители подчертаха тая мисъл — че е необходимо, както казах и аз завчера, поне по националните въпроси единение и сплотеност на целия български народ. Само така сплотени и обединени около знамето на България, около Негово Величество Царя, около българската армия, около българското правителство, ние ще можем да изкачим тоя стръмен път и да стигнем до по-широки политически хоризонти, да стигнем до повече въздух, да стигнем до по-топло слънце за българската нация. (Ръкоплъскания)

Бидейки сплотени и единни, както сме били досега, ние, народните представители от XXV-то обикновено Народно събрание, трябва да се чувстваме горди, че в наше време и с наша подкрепа на една политика за мир и неутралитет, днес сме в състояние да жънем победи и да получим благоприятни резултати за нацията с освобождението на Добруджа. И ако тук признаме официално, че българският народ е ревизионистичен, аз се осмелявам да кажа пред Народното събрание, че ще дойдат по-добри дни, когато ние, българите, ще получим онова, което ни се отне, ще получим снова, което ни принадлежи, ще получим и онова, без което не можем правилно да се развиваме като нация и народ. (Ръкоплъскания)

Затварям последното заседание на първата извънредна сесия на XXV-то обикновено Народно събрание.

На добър час! (Ръкоплъскания)

(Затворено в 19 ч. 25 м.)

Председател: НИКОЛА ЛОГОФЕТОВ

Подпредседател: НИКОЛА ЗАХАРИЕВ

Секретари: { АЛЕКСАНДЪР ЗАГОРОВ
АНГЕЛ ВЪЛЧЕВ

Началник на Стенографското отделение: ДОНЧО ДУКОВ